

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่น่าสังเกตว่าในปัจจุบันมีการเรียกร้องเกี่ยวกับประชาธิปไตยในประเทศต่าง ๆ อยู่นานไป ไม่ว่าประเทศที่เรียกร้องนั้นจะเป็นประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยหรือไม่ กล่าวคือถ้าในประเทศที่ผู้บริหารหรือผู้ปกครองประเทศใช้อำนาจการปกครองที่ถือกันว่าไม่ถูกต้องตามหลักประชาธิปไตยแล้ว ประชาชนในประเทศนั้นก็จะมีการเรียกร้องให้ใช้วิธีการปกครองประเทศให้เป็นประชาธิปไตย เช่น ในประเทศเกาหลีใต้ ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ หรือประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน และแม้ว่าประเทศนั้น ๆ จะมีการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยแล้ว แต่วิถีชีวิตและการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ ของสังคมนั้นอยู่ภายใต้การบงการหรือการครอบงำของคนกลุ่มน้อยที่มีอิทธิพลมากของสังคมนั้น แทนที่จะอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศจริง ๆ ในประเทศนั้นก็จะมีการเรียกร้องที่จะทำให้สังคมของตนเป็นประชาธิปไตยดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในอเมริกา¹

การที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเห็นความสำคัญของการปกครองแบบนี้ ก็เพราะมองเห็นว่าหลักปรัชญาของการปกครองสืบเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่า เอกชนหรือบุคคลแต่ละคนมีความหมายอย่างยิ่งในสังคม แต่ละคนเป็นหน่วยของชาติที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหน่วยที่มีศักดิ์ศรีที่จะละเมิดมิได้ นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติและกรรมวิธีคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมูลฐานของเอกชนหรือของประชาชน และนอกจากนั้นยังมีหลักปรัชญาการปกครองที่ว่าผู้ปกครองจะมาปกครองต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใต้ปกครอง และผู้ใต้ปกครองมีสิทธิที่จะเปลี่ยนตัวผู้ปกครองได้เป็นครั้งคราว² ซึ่งในประการสุดท้ายนี้หมายความว่า ผู้ปกครองจะปกครองได้ก็ด้วยความ

¹ กระทบต่องานของทอมสัน (รวบรวม), การเมืองและการปกครอง (พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2513), หน้า 75 - 76.

² กมล สมวิเชียร, "ประชาธิปไตยคืออะไร," นิตยสารเทศกาลิบาล, 4 (เมษายน, 2517), หน้า 390 - 400.

ยินยอมพร้อมใจของประชาชน โดยนัยนี้ผู้ปกครองก็เท่ากับได้รับมอบหมายอำนาจในการปกครองจากประชาชน และหากเมื่อใดประชาชนไม่พอใจในการปกครองนั้น ผู้ปกครองก็ต้องพ้นจากตำแหน่งไป ไม่สามารถปกครองได้อีก เพราะว่าประชาชนไม่ยอมรับเสียแล้ว และสิ่งนี้เรียกกันว่าอำนาจของปวงชนหรือบางทีว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน³

เกี่ยวกับการมอบอำนาจในการปกครอง แต่เดิมเมื่อประชาชนยังมีจำนวนน้อย อำนาจการปกครองตกอยู่กับประชาชนทุกคน เช่นการปกครองประชาธิปไตยแบบกรีกสมัยก่อน แต่ต่อมาเมื่อประชาชนมีจำนวนมากขึ้นไม่สามารถทำตามวิธีดังกล่าวข้างต้นได้ การมอบหมายอำนาจในการปกครองจากประชาชนจึงทำโดยเลือกตัวแทนขึ้นมาทำหน้าที่ และมอบอำนาจนั้นให้กับตัวแทนใช้แทนประชาชน วิธีการที่ประชาชนได้เลือกตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวแทนนี้ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนวิธีหนึ่งนอกเหนือไปจากการสมัครรับเลือกตั้ง การไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองในรูปของพรรคการเมือง และการมีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยผ่านกลุ่มผลประโยชน์⁴

ฉะนั้น การปกครองแบบประชาธิปไตยจึงเป็นที่ยอมรับกันกับนักรัฐศาสตร์ทั่วไปว่าเป็นระบอบการปกครองที่มีประสิทธิภาพ และได้พิสูจน์ถึงว่ามีประสิทธิภาพมาแล้วเมื่อการปกครองระบอบนี้ได้ถูกนำไปใช้กับประเทศที่ไม่เคยเป็นประชาธิปไตยมาก่อน อย่างเช่นประเทศเยอรมันและญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง กังจะเห็นได้จากอัตราความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจทำลายประวัติศาสตร์ของประเทศทั้งสอง เช่น ขณะที่อัตราความเจริญทางผลิตภัณฑ์ของชาติ หรือ Gross National Product ของเยอรมันนี้มีประมาณ 10% ต่อปี ญี่ปุ่น 14% ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่สูงที่สุดในโลก⁵

³วิทยา สุจริตชนารักษ์, "ความสำนึกทางการเมือง," วารสารการเมืองสำหรับประชาชน, 6 (ธันวาคม, 2516), หน้า 8.

⁴จรรยา สุภาพ, หลักรัฐศาสตร์ พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 331 - 342.

⁵กมล สมวิเชียร, พัฒนาการเมืองไทย (พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2513), หน้า 34.

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่เราจะระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ดี จึงได้นำมาใช้ในการปกครองประเทศนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา รัชกาลที่ 5 ก็ได้ทรงพยายามจะนำวิธีการปกครองแบบนี้มาใช้โดยทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งรัฐมนตรีสภา และองคมนตรีสภา โดยทรงมุ่งหมายให้องค์การทั้ง 2 นี้เป็นก้าวแรกนำไปสู่การปกครองแบบรัฐสภาในอนาคต ซึ่งการกระทำของพระองค์ไม่อาจเกิดขึ้นได้ เพราะพวกขุนนางส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะรับหน้าที่และรับผิดชอบ⁶ และจนกระทั่งปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่า การนำระบอบการปกครองแบบนี้มาใช้ในประเทศไม่ประสบผลสำเร็จตามที่ปรารถนา ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ อาจารย์พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทัย⁷ ได้ให้ความเห็นว่า สถาบันทางการเมืองในฐานะที่เป็นองค์กรแสดงเจตจำนงของประชาชนออกมาไม่มีสถาบันเดียวที่อยู่ในฐานะที่จะกระทำการดังกล่าวได้ ฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ประชาชนได้เลือกเข้ามาไม่น้อยได้ถึงความตั้งใจดีและกลายเป็นนักฉวยโอกาส การดำเนินงานของสมาชิกเลือกตั้งจึงออกมาในรูปแบบเป็นพวกกับรัฐบาล แทนที่จะร่วมงานโดยถือเอาหลักการ นอกจากนี้รัฐบาลก็ขาดเสถียรภาพทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และประการสุดท้าย บุคคลชั้นนำ กลุ่มผู้มีอำนาจในทางการเมืองสูงก็พยายามที่จะใช้อำนาจและอิทธิพลของตนในการใช้กำลังเข้าเปลี่ยนรัฐบาล⁸ แสดงให้เห็นว่ารูปการปกครองแบบประชาธิปไตยในประเทศไทยไม่มีอิสระในตัวเอง บุคคลใดกลุ่มใดมีอำนาจก็สามารถที่จะขัดขวาง ยึดอำนาจได้ ประการสุดท้ายนี้จึงแสดงให้เห็นว่าประชาธิปไตยของไทยไม่ค่อยจะได้ปลอดจากการควบคุมของกลุ่มบุคคลผู้มีอำนาจบริหารเลย⁹

⁶ประหยัด หงษ์ทองคำ, "การปูพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว," วารสารสังคมศาสตร์, 4 (2512), หน้า 144.

⁷พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทัย, ประชาธิปไตยกับกระบวนการเมืองในประเทศไทย (พระนคร: โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2512), หน้า 18.

⁸กมล สมวิเชียร, พัฒนาการเมืองไทย, เรื่องเดิม, หน้า 28.

⁹กระมล ทองธรรมชาติ, รัฐสภาในระบบการปกครองของไทย (พระนคร: โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514), หน้า 7.

อย่างไรก็ตาม การที่ประเทศไทยนำระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้ และไม่ได้ผลตามที่ปรารถนา นอกจากจะมีสาเหตุดังกล่าวข้างต้นแล้ว การเลือกตั้งหรือการที่ประชาชนออกเสียงเลือกบุคคลที่จะไปทำหน้าที่ปกครองประเทศแทนตนโดยทางผู้แทนนั้น ก็มิได้ช่วยส่งเสริมให้ระบอบประชาธิปไตยได้มีโอกาสก้าวหน้าและมั่นคงนัก ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะว่า การเลือกตั้งของไทยซึ่งใช้หลักการให้ผู้ที่มิอายุ 20 ปีทุกคนทั้งชายและหญิงมีสิทธิออกเสียงได้ 1 เสียงเท่ากันหมด (เว้นแต่จะถูกห้ามมิให้สิทธิเลือกตั้ง) นั้น เป็นวิธีการเลือกตั้งที่ไม่สอดคล้องกับสภาวะทางการเมืองของไทยในระยะหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองอย่างมาก ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนคนไทยยังไม่พร้อมที่จะใช้สิทธิเลือกตั้ง จึงไม่มีทางเข้าใจในความสำคัญของสิทธิเลือกตั้ง เมื่อเจ้าหน้าที่ของทางราชการและผู้สมัครรับเลือกตั้งมาชวนให้ไปใช้สิทธิ ประชาชนจึงไม่มีความสนใจที่จะใช้สิทธินี้¹⁰ หรือถ้าจะไปใช้สิทธิก็เพราะชอบผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นส่วนตัว หรือเพราะทนถูกรบเร้าจากญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงของผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ไหว มากกว่าจะไปใช้สิทธิเพราะความเข้าใจในความสำคัญของสิทธินี้ ดังปรากฏในรายงานการเลือกตั้งเมื่อปี 2512 ที่มีผู้ไปใช้สิทธิด้วยความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองเพียง 64%¹¹ หรือในการเลือกตั้งเทศบาลทั่วประเทศเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2517 แม้บางจังหวัดจะมีผู้มาใช้สิทธิมากที่สุดถึง 72.27% คือเทศบาลเมืองตรากแต่เมื่อถัวเฉลี่ยแล้วจะมีผู้มาใช้สิทธิเพียง 50%¹²

ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า ความไม่เข้าใจในความสำคัญของสิทธิเลือกตั้งนี้ได้เป็นมูลเหตุสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปใช้สิทธิของตนค่อนข้างน้อย ดังจะเห็นจากความจริงที่ว่า ในการเลือกตั้งทั่วประเทศพร้อมกัน 9 ครั้ง มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงไม่เกิน

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71.

¹¹ กรมการปกครอง, วิเคราะห์ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเมื่อวันที่ 12 ก.พ. 2512 (ฉบับกระดาษโรเนียว), หน้า 167.

¹² "มหาคไทยเผยผู้ใช้สิทธิเลือก ส.ส.เทศบาลสูงที่สุด 72%," สยามรัฐ, 19 ธันวาคม 2517, หน้า 1, 16.

กว่า 50%¹³ แม้แต่การเลือกตั้งครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 ก็มีผู้ใช้สิทธิออกเสียงเพียง 47% จังหวัดที่มีผู้ใช้สิทธิออกเสียงมากที่สุดคือจังหวัดปทุมธานี 59.22% และจังหวัดที่มีผู้ใช้สิทธิออกเสียงน้อยที่สุดคือจังหวัดตาก มีเพียง 17.68% เท่านั้น¹⁴ ส่วนจังหวัดกรุงเทพมหานครอันเป็นจังหวัดที่ประชาชนโดยเฉลี่ยแล้วนับว่ามีการศึกษาคึกว่าจังหวัดอื่น ๆ มีผู้ใช้สิทธิเพียง 33.65%¹⁵ และในการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดทั่วประเทศเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 ก็มีผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั่วประเทศเฉลี่ยเพียง 33.88%¹⁶ จากตัวเลขดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แม้แต่ประชาชนในกรุงเทพฯ ซึ่งถือว่าอยู่ในแหล่งที่เจริญ มีการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบมากที่สุดยังมีความสำนึกในทางการเมืองน้อย ส่วนประชาชนในชนบทก็ยังไม่มีความเข้าใจที่พอในเรื่องประชาธิปไตยและกลไกของรัฐธรรมนูญ ยังไม่รู้จักระบบพรรค จะเห็นได้ว่าประชาชนในชนบทเลือกตัวบุคคลมากกว่าเลือกพรรค และใช้สิทธิในการเลือกตั้งน้อย ฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่ประชาชนไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองน้อยนั้น เป็นเพราะขาดความสำนึกในทางการเมือง คือการแสดงความไม่สนใจ ไม่เอาใจใส่ ถึงธุระไม่ใช่ และส่วนที่พอจะเข้าใจในเรื่องนี้บ้าง เช่นพวกนิสิตนักศึกษาที่มีพฤติกรรมแสดงออกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ค่อยจะเหมาะสม เช่นกรณีที่ศูนย์นิสิตนักศึกษาได้มีการเตรียมกำลังกรรมกร นิสิต และนักศึกษาย่างกลุ่มไว้เป็นจำนวนมากเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประท้วงสภาและรัฐบาลถ้าผลการลงมติร่างรัฐธรรมนูญวาระสามออกมา

¹³กรมการปกครอง, เรื่องเคม, หน้า 215.

¹⁴กองการข่าว, "ข่าวในประเทศ," วิทยุสารประจำวัน, ปีที่ 25, ฉบับที่ 52 (27 กุมภาพันธ์, 2518), หน้า 2.

¹⁵นพแก้ว (นามแฝง), "เหตุการณ์บ้านเมืองเรา," วิทยุสาร, ปีที่ 26, ฉบับที่ 5 (10 กุมภาพันธ์, 2518), หน้า 6.

¹⁶กองการข่าว, เรื่องเคม, หน้า 2.

ในลักษณะที่พวกเขาไม่พอใจ¹⁷ คือเกี่ยวกับเรื่องอายุของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการที่จะให้มีสภาเดี่ยวหรือสองสภา พร้อมกันนั้นทางศูนย์อาชีพะก็ชุมนุมเตรียมพร้อมทางฝ่ายศูนย์นิสิตนักศึกษา มีการเคลื่อนไหวหรือจากการจัดมหรหรรคมการเมืองที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็มีอีกฝ่ายหนึ่งจัดนิทรรศการต้านคอมมิวนิสต์ นักศึกษาเกิดการขัดแย้งกันถึงขั้นพกอาวุธคุมกันไม่ให้ฉีกโปสเตอร์¹⁸ และแม่แคในส่วนที่เกี่ยวกับตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเอง เมื่อวันลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลชุด ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2518 ก็แสดงให้เห็นถึงคุณภาพ บทบาท ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในความสำคัญทางการเมือง การอภิปรายส่วนใหญ่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ มีการพูดเรื่องส่วนตัวปลีกย่อยหยาบคาย ไม่เคารพกฎเกณฑ์ เป็นต้น จากกรณีดังกล่าวข้างต้นย่อมแสดงให้เห็นว่าลักษณะการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นิสิต นักศึกษา และนักเรียน ยังไม่เป็นไปตามครรลองของประชาธิปไตยโดยแท้จริง การแก้ปัญหาในเรื่องนี้จึงจำเป็นต้องพิจารณาว่า มีสถาบันใดในสังคมที่พอจะพัฒนาให้ประชาชนมีความสำนึกรับผิดชอบว่า การแสดงออกที่เป็นอยู่เช่นนั้นจะมีผลเช่นใด และที่เหมาะสมควรจะเป็นเช่นใด

สถาบันที่จะช่วยพัฒนาความสำคัญทางการเมืองหรือการมีส่วนร่วมโดยการไปเลือกตั้ง การแสดงประชามตินั้นมีหลายสถาบัน เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัวในฐานะที่เป็นสถาบันที่ใกล้ชิดกับสมาชิกในครอบครัวมากที่สุดในการอบรมให้ระเบียบของสังคมให้แก่เด็ก แต่สถาบันนี้ก็ไม่อาจช่วยได้มากนัก ทั้งนี้เพราะผู้เป็นบิดามารคาก็ไม่ค่อยจะเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น และบางทีแม่แคเพียงจะถามก็จะถูกยับยั้งกลับมา ประกอบกับในปัจจุบันสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ทั้งบิดามารคาก็ต้องช่วยกันทำมาหากิน และงานที่ทำก็เป็นงานนอกบ้าน ฉะนั้น โอกาสที่ครอบครัวจะช่วยใน

¹⁷ "อาชีพะชุมนุม 53 สถาบันเตรียมพร้อม," สยามรัฐ, 1 ตุลาคม 2517, หน้า 1.

¹⁸ "อีกฝ่ายจัดนิทรรศการต้านคอมมิวนิสต์ ต่างถืออาวุธคุมไม่ให้ฉีกโปสเตอร์,"

สยามรัฐ, 13 ตุลาคม 2517, หน้า 1.

เรื่องนี่ยังทำได้น้อยลงไปอีก สถาบันอื่นที่รับหน้าที่นี้และต้องการจะกล่าวถึงโดยตรง ก็คือ โรงเรียน ซึ่งถือกันว่าเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการอบรมให้ระเบียบของสังคม (Socialization) ซึ่งโรงเรียนสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่นในส่วนที่เกี่ยวกับการสอน ผู้สอนก็ควรจะได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามทั้งที่เป็นเชิงสนับสนุนและคัดค้าน ซึ่งการกระทำเช่นนี้เป็นการส่งเสริมบุคลิกภาพของนักเรียนโดยตรง ให้เป็นคนกล้าแสดงเหตุผล กล้าแสดงความคิดเห็น หรือเกี่ยวกับการมีตำแหน่งหัวหน้าชั้นและรองหัวหน้าชั้นนั้น แทนที่จะให้ครูแต่งตั้งให้ใครเป็นก็อาจใช้วิธีให้มีการสมัครโดยการถามความสมัครใจของเด็กให้เสนอตัวขึ้นมา ให้เด็กมีการออกเสียง ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ในโรงเรียน ในการที่จะช่วยปลูกฝังอบรมให้เด็กมีความสำนึกในทางการเมือง¹⁹

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า โรงเรียนเป็นสถาบันที่สำคัญในด้านการให้ความรู้ การอบรม ให้เกิดความสำนึกในทางการเมืองได้มาก ทั้งโดยการสอนโดยตรงในหมวดวิชาสังคมศึกษา การสอดแทรกในเชิงปฏิบัติในหมวดวิชาอื่น และการปฏิบัติกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ แต่จากสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของพลเมืองในสังคมไทยที่กล่าวมาข้างต้น กับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนต่าง ๆ โดยเฉพาะหลังวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา แสดงให้เห็นและเข้าใจว่าการอบรมหรือให้การศึกษาดูเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตยของโรงเรียนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งพลเมือง ผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนามีบทบาทต่าง ๆ ในสังคม ตลอดจนผู้แทนราษฎรและนักเรียนที่กำลังตื่นตัวทางการเมืองในปัจจุบัน ซึ่งแสดงลักษณะพฤติกรรมทางการเมืองของตนตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น อันนับว่าเป็นปัญหาสำคัญของสังคมไทย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษามโนทัศน์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งโรงเรียนได้ช่วยให้เขาพัฒนาขึ้นว่าเป็นอย่างไร เป็นมโนทัศน์ที่ถูกต้องหรือไม่ ด้วยเหตุที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นพวกที่ได้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องการเมืองตามหลักสูตรวิชา สังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากพอสมควร ผู้วิจัยคาดคะเนว่ามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมทางบ้าน

¹⁹ วิทยา สุจริตชนารักษ์, เรื่องเดิม, หน้า 36 - 38.

ความรู้ความเข้าใจ ทลอดจนวิธีสอนของครูที่ใช้เพื่อพัฒนามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมือง
ความมุ่งหมายทั่วไป

การวิจัยนี้ต้องการศึกษามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน ระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น

ความมุ่งหมายเฉพาะ

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นักเรียน
ได้รับจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับสภาพแวดล้อมทางบ้าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นักเรียน
ได้รับจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทาง
การเมือง
3. เพื่อศึกษาวิธีสอนสังคมศึกษาที่ครูใช้ในการพัฒนา มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทาง
การเมืองในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
4. เพื่อหาข้อเสนอแนะวิธีพัฒนาการสอนวิชาสังคมศึกษาที่จะส่งเสริมให้นักเรียน
เกิดมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกต้อง

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนมีความ
สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางบ้าน คือถ้าสภาพแวดล้อมทางบ้านดี ความรู้ความเข้าใจดังกล่าว
ควรจะเป็นที่ช่วย ในทางตรงกันข้ามถ้าสภาพแวดล้อมทางบ้านไม่ดี ความรู้ความเข้าใจดังกล่าว
ควรจะไม่ดีด้วย
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนมีความ
สัมพันธ์กับการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือถ้าความรู้ความเข้าใจดังกล่าว
ดีจะทำให้การแสดงออกดังกล่าวสูง ในทางตรงกันข้ามถ้าความรู้ความเข้าใจดังกล่าวไม่ดีจะ
ทำให้การแสดงออกดังกล่าวต่ำตามไปด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีขอบเขต ดังนี้

1. ตัวอย่างประชากรที่นำมาวิจัยครั้งนี้ สุ่มตัวอย่างมาจากนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคปลาย ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จาก 8 โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ประจำปีการศึกษา 2517
2. โรงเรียนในกรุงเทพมหานครเป็นโรงเรียนชาย 2 โรงเรียน โรงเรียนหญิง 3 โรงเรียน และโรงเรียนสหศึกษา 3 โรงเรียน
3. การวิจัยนี้ไม่คำนึงถึงปัญหาหรือสาเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้นักเรียนมีความแตกต่างกันในเรื่องมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมือง เว้นแต่ปัจจัยที่กล่าวไว้ในความมุ่งหมายเฉพาะ
4. การสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่จะสอบถามเฉพาะประเด็นสำคัญ ๆ เท่านั้น
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Multiple choice) แบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating scale) และแบบสอบถามรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาจได้ผลไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร เนื่องจาก

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้มีจำนวน 225 คน ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว จำนวนตัวอย่างประชากรดังกล่าวอาจทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อนไปบ้าง
 2. เวลาที่ใช้ในการสอบ อยู่ในช่วงที่นักเรียนใกล้สอบปลายปี นักเรียนอาจกังวลเกี่ยวกับเรื่องการสอบของนักเรียน จึงอาจมีผลให้ทำข้อสอบไม่ได้ดีเท่าที่ควร
- ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่านักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรทุกคนได้รับมโนทัศน์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามเกณฑ์หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นเหมือนกัน
2. ผู้วิจัยถือว่า แบบสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ครอบคลุมเนื้อหาและสามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวัตถุประสงค์ได้จริง

3. ผู้วิจัยถือว่าแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง สามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดการ แสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมืองของนักเรียน และวิธีสอนของครูตามวัตถุประสงค์ ได้จริง และคำตอบเชื่อถือได้

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ผู้วิจัยคาดว่าประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้คือ

1. ช่วยให้ทราบถึงมโนทัศน์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมืองของนักเรียน ในกลุ่มตัวอย่างประชากรว่าเป็นอย่างไร
2. ช่วยให้ทราบถึงวิธีสอนของครูที่ใช้ในการพัฒนามโนทัศน์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมืองว่าใช้วิธีใด และควรใช้วิธีใดจึงจะทำให้นักเรียนได้มโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่อง นี้ได้อย่างถูกต้อง
3. จะเป็นแนวทางให้ครูปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้เหมาะสม กับสภาพของผู้เรียนในอันที่จะพัฒนามโนทัศน์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมืองให้สอดคล้อง กับสภาพสังคมปัจจุบัน
4. ผลการวิจัยจะช่วยให้ผู้บริหาร นักการศึกษา ครู อาจารย์ มีแนวทาง ในการปรับปรุงวิธีสอน หลักสูตร และแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการ เมืองให้ดียิ่งขึ้น

คำจำกัดความ

มโนทัศน์ (Concept) หมายถึง แก่นของความคิดที่ผู้สอนมุ่งให้นักเรียนได้รับเป็น นามธรรม ที่ครูมุ่งพัฒนานักเรียนให้ได้รับมโนทัศน์ที่ถูกต้อง เพื่อทำให้เกิดทัศนคติที่ดีและนำไปสู่ พฤติกรรมที่พึงประสงค์และถูกต้อง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงวิธีการต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย หรือการตัดสินใจที่มีผลต่อการเมือง การปกครองของประเทศ ในที่นี้การมีส่วนร่วมทางการ เมือง ได้เน้นในสาระสำคัญดังต่อไปนี้คือ การใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย การติดตามข่าวจากหนังสือพิมพ์ การให้ความสนใจต่อกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปกครองแบบ ประชาธิปไตย เช่นการจัดตั้งสภานักเรียน เป็นต้น

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึงนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2517 จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ซึ่งถือเป็นตัวแทนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะคาดว่าการที่นักเรียนชั้นนี้ได้รับความรู้เกี่ยวกับกรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองมาพอสมควร และนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วส่วนมากจะไปเป็นกำลังคนระดับกลางของประเทศที่ข้องเกี่ยวกับกรมการมีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างมาก

ครู หมายถึงครูที่สอนวิชาหน้าที่พลเมืองระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 ความรู้ความเข้าใจ หมายถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งอาจไม่ได้เป็นการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

สภาพแวดล้อมที่บ้าน หมายถึงการศึกษาของบิดา รายได้ของบิดามารดา และอาชีพของบิดา

การศึกษาของบิดา หมายถึงชั้นที่เรียนจบและวุฒิที่ได้ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ การศึกษาคือ หมายถึงระดับการศึกษาที่บิดาของนักเรียนจบการศึกษา และได้วุฒิตั้งแต่อนุปริญญาหรือเทียบเท่าขึ้นไป

การศึกษานานกลาง หมายถึงระดับการศึกษาที่บิดาของนักเรียนจบการศึกษาระหว่างประถมศึกษาตอนปลาย (มัธยมต้น) ถึง มัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมปลาย) หรือเทียบเท่า

การศึกษาค่ำ หมายถึงระดับการศึกษาที่บิดาของนักเรียนจบการศึกษาค่ำกว่าชั้นประถมศึกษาตอนต้น ลงมาจนถึงไม่ได้เข้าโรงเรียน

รายได้ของบิดามารดา หมายถึงรายได้ของบิดามารดาารวมกัน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

รายได้สูง หมายถึงนักเรียนที่บิดามารดา มีรายได้รวมกันตั้งแต่ 5,000 บาทขึ้นไปต่อเนื่อง

รายได้อานกลาง หมายถึงนักเรียนที่บิดามารดา มีรายได้รวมกันตั้งแต่ 3,000 บาท - 5,000 บาทต่อเนื่อง

รายได้อต่ำ หมายถึง นักเรียนที่บิดามารดา มีรายได้รวมกันต่ำกว่า 3,000 บาท ลงมาต่อเนื่อง

อาชีพของบิดา หมายถึงอาชีพที่บิดาประกอบอยู่ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

คือ

ประเภทที่หนึ่ง มีอาชีพเป็นข้าราชการ มีรายได้ประจำเป็นเงินเดือน ได้แก่ ข้าราชการตำรวจ ข้าราชการทหาร ข้าราชการตุลาการ และครูอาจารย์โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ประเภทที่สอง มีอาชีพค้าขาย ลงทุน ได้แก่พ่อค้า นักธุรกิจ

ประเภทที่สาม มีอาชีพทำงานอิสระและอื่น ๆ ได้แก่ แพทย์ เกษตรกร คนขับรถแท็กซี่ เป็นต้น ความจริงอาชีพพ่อค้า นักธุรกิจก็ควรจะอยู่ในประเภทนี้ แต่เนื่องจากกลุ่มพ่อค้าเป็นกลุ่มใหญ่ มีลักษณะเด่น จึงแยกออกต่างหาก

กลุ่มสูง หมายถึงนักเรียนที่มีผลการสอบได้คะแนนระหว่าง 26 - 35 คะแนน

กลุ่มต่ำ หมายถึงนักเรียนที่มีผลการสอบได้คะแนนต่ำกว่า 26 คะแนน